

prima instanță – E. Bejenaru
instanța de apel – T. Duca, S. Procopciuc, A. Albu

dosarul nr. 2ra-3120/13

DECIZIE

09 octombrie 2013

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
al Curții Supreme de Justiție

în componența:
Președinte, judecătorul
Judecătorii

Ala Cobăneanu
Tatiana Răducanu
Sveatoslav Moldovan
Nicolae Gordilă
Iurie Diaconu

examinând recursul declarat de către Lidia Slipenschi, Anatolie Naida, Galina Naida și de către ultimii în interesele fiicei minore Victoria Naida

în pricina civilă la cererea de chemare în judecată a Lidiei Slipenschi, Anatolie Naida, Galinei Naida și a ultimilor în interesele fiicei minore Victoria Naida împotriva lui Anatolie Slipenschi cu privire la declararea nulității parțiale a înregistrării dreptului de proprietate și certificatului de moștenitor legal, recunoașterea dreptului de proprietate, recunoașterea dreptului la succesiune, partajarea în natură a bunului imobil

împotriva deciziei Curții de Apel Bălți din 12 martie 2013, prin care a fost respins apelul declarat de Lidia Slipenschi, Anatolie Naida și Galina Naida în interesele fiicei minore Victoria Naida și menținută hotărârea Judecătoriei Ocnița din 29 octombrie 2012, prin care acțiunea a fost respinsă

constată:

La 07 septembrie 2010, Lidia Slipenschi, Anatolie Naida și Galina Naida au depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Anatolie Slipenschi cu privire la declararea nulității parțiale a înregistrării dreptului de proprietate și certificatului de moștenitor legal, recunoașterea dreptului de proprietate, recunoașterea dreptului la succesiune, partajarea în natură a bunului imobil.

În motivarea acțiunii au indicat că în anul 1987 Lidia Naida (Slipenschi) și Ion Slipenschi fiind în relații de concubinaj au locuit împreună în sat. Bîrnova, în gospodărie colhoznică.

Menționează că Lidia Naida (Slipenschi) avea de la prima căsătorie un fiu, Anatolie Naida, care la fel locuia în gospodăria colhoznică. Lidia Naida (Slipenschi) a lucrat în colhozul din sat. Bîrnova din anul 1962 până în anul 1996, iar Ion Slipenschi a lucrat în colhozul „Frunză” din sat. Bîrnova din anul 1954 până la 15 decembrie 1999.

De asemenea, afirmă că Anatolie Naida a lucrat în colhozul „Frunză” din 16 iunie 1990 până la 15 decembrie 1999.

Reclamanții susțin că din anul 1990 și până în anul 1994 Ion Slipenschi, Lidia Naida (Slipenschi), Anatolie Naida au construit casa de locuit în sumă de 20929,61 lei, anexa locativă în sumă de 9568,38 lei, beci - 3544,27 lei, fântână - 1333,44 lei, imobile care au aparținut în proporții egale la toți trei membri ai gospodăriei colhozului Ion Slipenschi, Lidia Naida (Slipenschi) și Anatolie Naida a câte 11791,90 lei.

Indică că la 22 octombrie 1995 Anatolie Naida s-a căsătorit cu Galina Naida, ultima trecând cu traiul în gospodăria ce a aparținut pe cote-părți lui Ion Slipenschi, Lidiei Naida (Slipenschi) și lui Anatolie Naida.

Afirmă că de la venirea în gospodărie a Galinei Naida, împreună au acumulat bunurile: veranda deschisă - 5743,82 lei, șură - 2227,46 lei, șură - 6059,98 lei, șură - 242,30 lei, garaj - 2630,50 lei, șură - 4980,10 lei, șură - 5575,65 lei, gard - 6107,66 lei, poartă - 1860,43 lei (în total 35427,90 lei) și cota-parte a lui Ion Slipenschi, Lidiei Naida (Slipenschi), Anatolie Naida și Galinei Naida constituie a câte 8857 lei.

Menționează că la 05 august 2004 Primăria sat. Bîrnova a eliberat titlu de autentificare a dreptului deținătorului de terenul nr. 6213304025 pe numele lui Ion Slipenschi care este evaluat în sumă de 7172, 27 lei.

Consideră că terenul nominalizat la fel este proprietatea a patru persoane în cote-părți, câte 1793,18 lei.

Astfel, indică că în gospodăria menționată cota-parte a lui Ion Slipenschi constituie 22441 lei, a Lidiei Slipenschi - 22441 lei, Anatolie Naida - constituie 22441 lei și a Galinei Naida - 10650 lei.

La fel, reclamanții susțin că la 23 august 2004 Ion Slipenschi a înregistrat la Oficiul Teritorial Cadastral dreptul de proprietate la cota de teren aferent cu suprafața de 0,5833 ha și casa de locuit cu construcțiile auxiliare în sumă totală de 77976,36 lei, considerând că înregistrarea este ilegală.

Invocă că Ion Slipenschi a înregistrat pe numele lui bunurile a tuturor proprietarilor pe cote-părți: Lidia Slipenschi, Anatolie Naida, Galina Naida, lipsindu-i pe ultimii de dreptul de proprietate.

Reclamanții afirmă că la 31 august 2009 Ion Slipenschi a decedat, iar fiul acestuia de la prima căsătorie, Anatolie Slipenschi, la 17 martie 2010 la biroul notarial privat „V. Macarenco” a primit certificat de moștenitor legal pe ½ cotă-parte din terenul pentru construcții în sumă de 0,5833 ha și ½ din casa de locuit cu construcțiile auxiliare.

Consideră că Anatolie Slipenschi are dreptul la succesiune în sumă de 11220 lei.

Solicită recunoașterea parțial nulă a înregistrării dreptului de proprietate la Oficiul Cadastral Teritorial Ocnița pe numele lui Ion Slipenschi la 23 august 2004, teren și construcții în sumă de 77976,36 lei, recunoașterea dreptului de proprietate în gospodăria colhoznică din anii 1990 - 1994 după Ion Slipenschi în sumă de 11791,90 lei, Lidia Slipenschi - 11791 lei 90 bani, Anatolie Naida - 11791,90 lei, recunoașterea dreptului de proprietate privată pe cote-părți în gospodăria nominalizată din anul 1995 până în anul 2009 după Ion Slipenschi 10650 lei (8857 lei în construcții + 1793 lei în terenul aferent), după Lidia Slipenschi 10650 lei (8857 lei în construcții +

1793 lei în terenul aferent), Anatolie Naida 10650 lei (8857 lei în construcții +1793 lei în terenul aferent), Galina Naida 10650 lei (8857 lei în construcții +1793 lei în terenul aferent), iar în total dreptul de proprietate privată după Ion Slipenschi 22441 lei (11791 lei +10650 lei), după Lidia Slipenschi 22441 lei (11791 lei +10650 lei), după Anatolie Naida 22441 lei (11791 lei + 10650 lei), după Naida Galina 10650 lei (8857 lei + 1793), recunoașterea parțial nulă a certificatului de moștenitor legal primit de Anatolie Slipenschi la 17 martie 2010 asupra bunurilor în sumă de 38988,18 lei, recunoașterea dreptului de succesiune la averea defunctului Ion Slipenschi în sumă de 22441 lei după succesorii: fiul Anatolie Slipenschi și soția Lidia Slipenschi în părți egale a câte 11220,50 lei cu atribuirea ultimei cotă-parte în construcții și teren aferent, iar lui Anatolie Slipenschi compensație bănească de la Lidia Slipenschi, Anatolie Naida, Galina Naida în sumă de 11220,50 lei și încasarea de la Anatolie Slipenschi a cheltuielilor de judecată pentru Lidia Slipenschi - 673 lei, pentru Anatolie Naida - 673 lei, pentru Galina Naida – 319 lei și cheltuielilor pentru asistență juridică în sumă de 1500 lei.

Ulterior, Lidia Slipenschi, Anatolie Naida, Galina Naida au depus cerere suplimentară, prin care au susținut cererea de chemare în judecată, suplimentar solicitând ca lui Anatolie Slipenschi să-i fie plătită partea acestuia de succesiune în sumă de 7797,50 lei, iar terenul aferent și construcțiile să rămână în proprietatea reclamanților, încasarea cheltuielilor de judecată de la Anatolie Slipenschi în beneficiul lui Anatolie Naida în sumă de 673 lei, Galinei Naida în sumă de 319 lei și Lidiei Slipenschi în sumă de 1500 lei și încasarea cheltuielilor pentru asistență juridică în sumă de 2492 lei.

În susținerea cererii suplimentare reclamanții au menționat că în cererea de chemare în judecată înaintată la 07 septembrie 2010 nu a fost inclusă fiica lui Anatolie Naida și Galinei Naida, Victoria Naida, care la fel a fost membru gospodăriei colhoznice.

Susține că conform art. 127 Cod civil (în redacția legii din 1964), Ion Slipenschi, Anatolie Naida, Galina Naida și Victoria Slipenschi fiind înscrși ca membri ai gospodăriei colhoznice din sat. Bîrnova au drepturi egale asupra casei de locuit cu construcțiile auxiliare și asupra terenului aferent în sumă totală de 77967,36 lei, cota-parte la fiecare din cinci membri constituind - 15595 lei.

Lidia Slipenschi, Anatolie Naida și Galina Naida, ultimii și în interesele fiicei minore Victoria Naida au depus cerere cu privire la modificare și concretizarea a acțiunii și cererii suplimentare referitor la prețul acțiunii și cheltuielile de judecată, solicitând ca la partajarea bunului să se țină cont de valoarea bunului imobil înregistrat la OCT Ocnîța în sumă de 77976 lei, iar cota-parte a defunctului Ion Slipenschi să fie apreciată în mărime de 1/5 în sumă de 15595 lei, aceasta urmând de a fi moștenită de Lidia Slipenschi și Anatolie Slipenschi a câte 1/2 în sumă de 7797 lei și recunoașterea dreptului de proprietate asupra întregului bun imobil în litigiu după reclamanți, acordându-i pârâtului o compensație bănească în sumă de 3268 lei, luând în considerație cheltuielile de judecată suportate de reclamanți: taxa de stat în sumă de 673 lei și 319 lei, cheltuielile pentru asistență juridică achitate de Lidia Slipenschi în

sumă de 1500 lei, plata pentru efectuarea expertizei 537 lei, cheltuieli de deplasare a experților în sumă de 1500 lei, în total suma de 4529 lei.

În motivarea cererii reclamanții au indicat că în baza raportul de expertiză nr. 296 din 08 februarie 2012 efectuat de Centrul național de Expertize Judiciare, valoare de piață a imobilului cu nr. cadastral 6213304025 din sat. Bîrnova, r-nul Ocnîța constituie 126000 lei.

Afirmă că în vara anului 2011 ei au efectuat o reparație capitală în gospodăria litigioasă, cheltuind la schimbarea ușii și a 5 ferestre 3195,50 dolari (3195 dolari x 11,85 lei = 41551 lei) la procurarea materialelor de construcție suma de 40992 lei și plata pentru instalația ușilor, ferestrelor, efectuarea reparație 22494 lei, plata pentru efectuarea expertizei 537 lei, cheltuieli de deplasare a experților 1500 lei, în total suma de 105037 lei, care au influențat la valoarea gospodăriei de la 77976,36 lei la momentul depunerii cererii de bază și valoarea de 126000 lei a gospodăriei conform raportului de expertiză din 08 februarie 2012.

Prin hotărârea Judecătoriei Ocnîța din 29 octombrie 2012 a fost respinsă acțiunea.

Prin decizia Curții de Apel Bălți din 12 martie 2013 a fost respins apelul declarat de Lidia Slipenschi, Anatolie Naida și Galina Naida în interesele fiicei minore Victoria Naida și menținută hotărârea primei instanțe.

La 22 iulie 2013 Lidia Slipenschi, Anatolie Naida și Galina Naida, ultimii și în interesele fiicei minore Victoria Naida au declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea acestuia, casarea deciziei instanței de apel și trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel.

În motivarea recursului au invocat ilegalitatea concluziei instanței de a examina cauza în lipsa intimatului Anatolie Slipenschi și apelantei Lidia Slipenschi, deoarece instanța de apel a fost anunțată de către apelanții prezenți despre faptul că Lidia Slipenschi a fost în imposibilitate obiectivă de a fi prezentă la judecarea apelului din motiv de boală și aflarea ei în spital.

Susține că conform extrasului din fișa medicală a bolnavului de staționar nr. 1329, eliberat de ÎMSP SR Ocnîța se atestă faptul că Lidia Slipenschi în perioada 04 martie 2013 – 13 martie 2013 s-a aflat internată la spitalul raional Ocnîța secția terapie cu diagnosticul diabet zaharat.

Consideră că concluzia instanței de judecată, precum că Lidia Slipenschi a fost citată legal este greșită, deoarece pe avizul de recepție 59307/12 (f. d. 14 vol. II), care ar confirma citarea legală a Lidiei Slipenschi, nu este semnătura ei, dar a altei persoane. Acest lucru este vizibil, prin contrapunerea avizului de recepție 59307/12 cu alte avize de recepție pe numele Lidiei Slipenschi din dosar.

Menționează că Lidia Slipenschi fiind internată în spital, nu a avut posibilitate să comunice instanței de apel despre imposibilitatea de a se prezenta, anunțând instanța despre acest fapt prin apelanții Anatolie Naida și Galina Naida.

Consideră că astfel, Lidiei Slipenschi i-a fost încălcat dreptul la un proces echitabil, inclusiv încălcate drepturile procedurale: la recuzare (art. 378 alin. (1) CPC), de a înainta cereri și demersuri, și a prezenta probe noi (art. 380 CPC), de a da explicații (art. 382 CPC).

Mai indică că în materialele dosarului este prezent mandatul avocatului Stela Gavajuc, care urma să reprezinte interesele apelanților în instanța de apel, însă conform procesului-verbal al ședinței de judecată din 12 martie 2013 se vede că instanța de apel nu a pus în discuție chestiunea posibilității examinării cauzei în lipsa avocatului apelanților și apelanții nu au înaintat nici o cerere, prin care ar fi solicitat ca apelul să fie judecat în lipsa apărătorului lor.

La fel indică că instanța de apel nu a apreciat materialul probator existent la dosar, care are importanță pentru rezolvarea corectă a litigiului, precum și argumentelor apelanților invocate în apel.

Consideră că de către instanță nu au fost determinate circumstanțele care au importanță pentru soluționarea pricinii, caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă soluționării pricinii și admisibilitatea acțiunii.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) CPC, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale.

Din materialele cauzei rezultă că copia decizie instanței de apel din 12 martie 2013 a fost expediată în adresa părților la 21 mai 2013, fapt confirmat prin copia scrisorii de însoțire (f. d. 24).

Astfel, instanța de recurs consideră că recurenții s-au conformat prevederilor legale și au declarat recursul la 18 iulie 2013 în termen.

În conformitate cu art. 444 CPC, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Studiind materialele dosarului, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră recursul întemeiat și care urmează a fi admis cu casarea deciziei instanței de apel și restituirea pricinii spre rejudecare în instanța de apel din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) CPC, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită pricina spre rejudecare în instanța de apel în toate cazurile în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În conformitate cu art. 432 alin. (3) lit. b) CPC, se consideră că normele de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care pricina a fost judecată în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată.

Din actele cauzei și anume din procesul-verbal al ședinței instanței de apel din 142 martie 2013, rezultă că apelul a fost judecat în lipsa Lidiei Slipenschi, care avea calitate de apelant, deși instanței i-a fost comunicat despre faptul că ultima are probleme de sănătate și este internată în spital.

Cu toate acestea, instanța de apel a considerat posibilă examinarea cauzei în lipsa apelantei, judecând apelul în fond.

În conformitate cu art. 191. alin. (1) CPC, poate fi stabilit un alt termen pentru ședința de judecată, la cererea părților, din motive temeinice, cum ar fi imposibilitatea părții de a se prezenta în ședința de judecată la data fixată din motive ce nu depind de voința sa.

În conformitate cu art. 379 alin. (1) CPC, neprezentarea în ședință de judecată a apelantului sau intimatului, a reprezentanților acestora, precum și a unui alt participant la proces, citați legal despre locul, data și ora ședinței, nu împiedică judecarea apelului. Instanța însă este în drept să amâne ședința dacă va constata că neprezentarea este motivată.

Prin prisma normei enunțate, instanța de recurs reține că instanța de apel, judecând cauza, în lipsa apelantei Lidia Slipenschi, care, se constată că a fost în imposibilitate de a se prezenta la ședință, pe motiv că în perioada de 04 martie 2013 – 13 martie 2013 era internată la spital, ce se confirmă prin extrasul din fișa medicală a bolnavului, nu a asigurat disponibilitatea în drepturi a participantului la proces, ce constă în posibilitatea, în primul rând a părților, de a dispune liber de dreptul subiectiv material sau de interesul legitim supus judecății, precum și de a dispune de drepturile procedurale, de a alege modalitatea și mijloacele procedurale de apărare, astfel, a admis încălcarea prevederilor art. 27 alin. (1) din CPC.

La caz, este de principiu și faptul că prin examinarea apelului în lipsa Lidiei Slipenschi a fost încălcat în mod direct atât dreptul apelanților la un proces echitabil, cât și principiul egalității armelor statuat de art. 6 al Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, or unul din principiile procesului echitabil este contradictorialitatea între părțile care sunt parte a procesului.

Pentru a răspunde exigențelor articolului enunțat, procedura în fața instanțelor judiciare trebuie să aibă un caracter contradictoriu, un concept similar celui al egalității armelor. Principiul contradictorialității presupune, în fond, posibilitatea pentru părțile în proces de a li se aduce la cunoștință toate dovezile invocate și observațiile formulate și de a face comentarii în legătură cu ele.

De altfel, nu poate constitui temei de respingere a recursului nici reflectarea în decizia instanței de apel precum că citarea legală a Lidiei Slipenschi a fost respectată, deoarece avizul de recepție nu atestă că înștiințarea a fost înmănată anume ultimei, mai mult că în acesta nu se indică nici persoana care a primit această înștiințare, iar recurenta Lidia Slipenschi infirmă semnătura aplicată pe avizul nominalizat, care de fapt prin simpla comparație se constată a fi una diferită de semnăturile efectuate din numele ultimei în actele conținute în materialele dosarului.

Totodată, instanța de recurs remarcă că contrar prevederilor art. 239 și 241 alin. (6) CPC, decizia instanței de apel conține discordanțe între partea introductivă, descriptivă și dispozitivul deciziei contestate.

Astfel, în partea introductivă se indică că apelul a fost declarat de Lidia Slipenschi, Anatolie Naida și Galina Naida, în partea descriptivă fiind invocat că apelul a fost declarat de avocatul Nicolae Capmoale, în calitate de reprezentant al apelanților Lidia Slipenschi, Anatolie Naida și Galina Naida în interesul fiicei minore, iar în același timp din dispozitivul deciziei se oglindește că instanța a respins apelul declarat de către Lidia Slipenschi, Anatolie Naida și Galina Naida în interesul fiicei minore Naida Victoria.

Prin urmare, se constată că deși apelul a fost declarat de către Lidia Slipenschi, Anatolie Naida, Galina Naida, ultimii și în interesele fiicei minore Victoria Naida,

instanța de apel, în decizia sa, se expune în mod diferit în acest sens, astfel fiind în prezența unei neclarități cu privire la apelul examinat.

Sub acest aspect și reieșind din constatările enunțate, instanța de recurs constată că pricina a fost judecată cu încălcarea normelor de drept procedural, iar având în vedere faptul că eroarea comisă nu poate fi corectată de instanța de recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră necesar de a admite recursul, de a casa decizia instanței de apel cu restituirea pricinii spre rejudecare în instanța de apel.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c), art. 445 alin. (3) CPC, Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

decide:

Se admite recursul declarat de către Lidia Slipenschi, Anatolie Naida, Galina Naida și de către ultimii în interesele fiicei minore Victoria Naida.

Se casează integral decizia Curții de Apel Bălți din 12 martie 2013 în pricina civilă la cererea de chemare în judecată a Lidiei Slipenschi, Anatolie Naida, Galinei Naida și a ultimilor în interesele fiicei minore Victoria Naida împotriva lui Anatolie Slipenschi cu privire la declararea nulității parțiale a înregistrării dreptului de proprietate și certificatului de moștenitor legal, recunoașterea dreptului de proprietate, recunoașterea dreptului la succesiune, partajarea în natură a bunului imobil, cu restituirea pricinii spre rejudecare la Curtea de Apel Bălți, de un alt complet de judecată.

Decizia nu se supune nici unei căi de atac.

Președinte, judecătorul

Ala Cobăneanu

Judecătorii

Tatiana Răducanu

Sveatoslav Moldovan

Nicolae Gordilă

Iurie Diaconu